

FESTSCHRIFT ANDREAS TIETZE ZUM 70. GEBURSTAG GEWIDMET VON SEINEN FREUNDEN UND SCHÜLERN, WIEN 1986. *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* adlı derginin 76. cildir. Ederi yazılı değil.

Türk tarih, kültür, dil, tercüme faaliyetleri üzerinde yıllardan beri ara vermeden çalışan A. Tietze için hak ettiği bir armağan cilt fazla gecikmeden ilim âlemine sunuldu. Böyle bir âbide eseri daha önceki dönemlerde bile çalışmalarının getirdiği yenilikleri belirtmek için hazırlamak yararlı olmakla beraber, müellifin ara vermeden sürdürdüğü çalışmaları zaten hazırlık bittiği zannedildiği zaman bile yenisine gereksinme duyurur. Çok yıllar önce "Lingua Franca"¹ adlı altında neşredilen devâsa eser bile müellifi alanında özel bir mevkiye yükseltmiş idi. Bu çalışması ile yetinmeyen araştırmacının Mustafa Âli üzerinde yaptığı çalışmalar, yukarıda belirttiğim dergiyi bir Türkoloji merkezi haline getirmesi ve en son olarak "Turkologischer Anzeiger" adı ile neşrine başlattığı devâsa bibliyografik çaba bile emeklerinin olumlu uzantılarıdır. Şimdi ise elimizdeki armağan cilt sayesinde hepsi derli toplu olarak gösterilmiş bulunuyor.

Sayın A. Tietze için iki tane armağan eser hazırlanmış idi. Bir tanesi kendisinin şakacı kişiliğini yansıtacak olan bir eser olacaktı ve hayali devirlerde geçen bazı olayları, gene sayının müellifi konu alarak işleyecek idi. Böyle kıymetli ve gerçek bir dost sayılan araştırmacımızı özgün bir derleme sayesinde tanıtacak idi.² Gerçekleşmiş olmasa bile, ilerde böyle bir benzeri ele alınabilir. Elimizde bulunan cilt ise, dostlarının, meslektaşlarının, yakın alanlarına ilgi duyan kişilerin kaleme aldıkları makalelerdir. Bunlara sırasıyla göz atacağımız zaman, her birisinin müellif tarafından titizlikle durulan konular olduklarını rahatça görebiliriz:

"Schriftenverzeichnis Andreas Tietze", s. 5-9. Müellifin 1942 yılından başlayarak 1984 yılına kadar meydana getirdiği eserlerden en mühimleri sıralanmıştır. Elbetteki müellifin yayınladıklarının hepsi değildir. Bununla beraber bir armağan eserinde bulunması gerekli kayıtların tümünün bulunması yararlıdır. Tercümeleleri, katkıda bulunduğu eserlerin de belirtildiği bir derlemeyi beklemek hakkımızdır. Bir de konulara göre kısa da olsa bir ayırım yapılsa idi, yararlı olacaktı. Böylece memleketimizde çağdaş eleştiri, çeviri, çalışma metodlarının uygulanmasında büyük katkıları bulunan müellifin az bilinen bir yönü de ortaya çıkmış olur.

¹ *The Lingua Franca in the Levant* adlı, Kahane çifti ile birlikte hazırladığı eser, içerdiği konular kadar kitap âleminde de ender bulunur eserler arasına girmişti. Yakın bir geçmişte, İstanbul'da bir yayınevi tıpkıbasımını neşretme cesaretini gösterdi. Bir de tanıtıcı sunuş konulması, aradan geçen otuz yıllık çalışmaları özet halinde sunabilirdi.

² Bu yazılardan bazılarının neşredildiği haberi yayılmakla birlikte ben bir tanesini gördüm: Şinasi Tekin-Gönül Alpay Tekin, "Viyana'nın Kanunî Sultan Süleyman Tarafından Fethedilmiş Olduğuna Dair Yepyeni Bir Vesika", *Tarih ve Toplum*, cilt 5, sayı 29, s. 269-271. Hayalî bir metin verilerek, müellifimiz olayın kahramanı olarak tasvir edilmiştir. Buna benzer çalışmalar ile kendisini Mustafa Âli ile birlikte mülâkat yaparken gösteren bir diyalog ile, elinde teybi ile birlikte Türk denizcilerini dinlerken ve bunun üzerine derleme yaparken tasvir edecek satırlar da beklerdi. Türk kültür evriminin özellikleri üzerinde duran Tietze, kitaplıklarda fazla tanınmayan metinlere de el atması ile tanınmıştır.

Adına ithaf edilen makalelere bir göz atacak olursak şunları görmekteyiz: Edith Gülçin Ambros, "Turkish Delights", s. 11-17. Robert Anhegger, "Ein Christ und zwei Armenier. Christen im Osmanischen Reich unter-und gegeneinander. Einige Bemerkungen und Belege", s. 19-33, bu makale aynı zamanda dilimize çevrildi (*Tarih ve Toplum*, cilt 8, sayı 46, s. 54-56 ve sayı 47, s. 17-20).

Hem A. Tietze hem R. Anhegger İstanbul'da aynı kaderi paylaşmış kişiler idi. Zorunlu sürgün geldikleri ülkemizde bir süre sonra gönül rızası ile kaldılar ve Anhegger³ artık son izleri de ortadan kalkmakta olan ve adlarına Karamanlılar denilen gayrimüslim toplulukların son bir kültürel kalıntısını ele alıyor. Sayın araştırmacı R. Anhegger üzerinde gene *Erdem* dergisinde konu etme fırsatı bulmuştum (sayı 11, s. 625 v.d). Jean-Louis Bacqué-Grammont, "Un rapport de Fil Ya'küb Paşa, Beylerbey du Diyâr Bekir, en 1532. (Études turco-safavi des, XIII)", s. 35-41. Uzun zamandan beri bu konuyu kendisi için ana çalışma unsuru yapan müellif Topkapı Sarayı Arşivi'ndeki bir belgeden hareketle birkaç konuyu aydınlatmıştır. Ingeborg Baldauf, "Das multiple Konzept im türkischen Volkrätsel", s. 43-48. İlhan Başgöz, "Koroğlu's Tekgözler," s. 49-56. Bojanic-Lukac, "Un chant a la glorie de Mahomet en Serbe", s. 57-63. Vanco Boskov, "Aus Athos-Turcica: Eine Urkunde Şehâb ed-Din Şâhin Paşa's, des Wesirs und Staatthalters von Rumelien: aus dem Jahre 1453", s. 65-72, Rumeli'deki manastırlarda mevcut Türk belgeleri üzerinde çalışan müellifin en son araştırmalarından birini verdikten sonra yitirilmesi, belgebilimi (diplomatica) çalışmalarını açısından büyük bir kayıptır. Nadir bir belgeyi bilim dünyasına bırakması, hâtırasını her zaman için yaşatacaktır. Robert Dankoff, "Mıgdisi: an Armenian Source for the *Seyahat-name*", s. 73-79. Vladimir Drimba, "Essai d'interprétation de quelques mots Comans non glossés du *Codex Cumanicus*", s. 81-86. Suraiya Faroqi, "Coffee and Spices: Official Ottoman Reactions to Egyptian Trade in the Later Sixteenth Century", s. 87-93. Türklerin günlük yaşamından bir parça sayılan malzemelerin ticarî hayattaki yeri değerlendirilmiştir. Carter V. Findlay, "A Vision of a Brilliant Career", s. 95-101. Cornell Fleischer, "Mustafa 'Ali's, *Curious Bits of Wisdom*", s. 103-109. Barbara Flemming, "Zwei türkische Bibelhandschriften in Leiden als mittelosmanischen Sprachdenkmäler", s. 111-118, İncil gibi bir kutsal kitabın Türkçe'ye çevirileri üzerinde durulmakla beraber yazmaları üzerinde az durulmuştu. Türk elyazmalarının kataloglanmasında büyük hizmeti görülen sayın Flemming mühim bir konunun aydınlanmasına katkıda bulunmuştur. Tourkhan Gandjei, "Turcica Agemica", s. 119-124. G. Hazai "Eine Urkunde zur Geschichte des ungarisch-türkischen Grenzgebets (Ende des 15. Jahrhunderts)", s. 125-134, Topkapı Sarayı Arşivi'nde bulunan bir belgeye göre, müellif mütehasısı olduğu Türk-Macar ilişkilerinin bir evresine eğilmiştir. Halil İnalıcık "The Appointment Procedure of a Guild Warden (*Kethuda*)", s. 135-142, bir süreden beri teşkilât tarihi üzerindeki çalışmalarını yoğunlaştıran müellifin, belgelere dayanarak yaptığı açıklamalar bulunmaktadır. Fahir İz, "Dilde moda", s. 143-149. R.C. Jennings, "Some Thoughts on the Gazi-thesis", s. 151-161. Lars Johanson, "Zum Suffixvokalismus in zwei mittelosmanischen Transkriptionstexten", s. 163-169. Kaldy-Nagy, Gy. "Selaniki als augenzeuge des Szigetvarer feldzuges (1566)", s. 171-177. Arslan Kaynaradağ, "Bilgin, Bilge ve Dost", s. 179-185, Tietze'nin bilinmeyen yönlerine eğilen müellif, kısa da olsa İstanbul'un bir kültür çevresine de değinmiştir.

Markus Köhbach, "Ein fall von steinigung wegen eherbruch in Istanbul, im jahre 1680", s. 187-192. Han-Jürgen Kornrumpf, "Hüseyin Hilmi Pascha." Anmerkungen zu sei-

³ Bu çok değişik aktivitesi olan müellif için bkz., İ. Ortaylı, "İçimizden Biri R.A.", *Tarih ve Toplum*, cilt 8, s. 245-246. Burada biraz dağınık olmakla beraber, araştırmacının eserleri gösterilmiştir.

ner biographie", s. 193-198. Klaus Kreiser, "Deniz Ardal-ein Derwisch unter drei sultanen", s. 199-207, ek 1 fotoğraf. Günay Kut, "Aşık Çelebi'nin Meşâ'irü's-Suara'da Söylediği Tarihler", s. 209-214. Jacob M. Landau "A Note on the Egyptian Response to the Young Turk Revolution", s. 215-219. İlber Ortaylı, "Some Notes on Modern Historical Drama", s. 221-231. Donalt Quataert, "The Employment Policies of the Ottoman Public Debt Administration 1881-1909", s. 233-237. Claudia Römer, "Şöyleki als Einleitungspartikel im Osmanischen", s. 239-245, Osmanlı belgelerinde değişik anlama gelen bir terimin örnekleri ve kullanıma yeri ile açıklanması yapılmıştır. Anton C. Schaendlinger, "Osmanisch, Türkische übersetzung eines briefes Maximilians II. an Süleyman II", s. 247-254. S.A. Skilliter, "The Family of 'tane': Ottoman Glassifiers and Rulers Governing their Usage", s. 255-261, beklenmedik bir zamanda aramızdan ayrılan Skilliter üzerinde *Erdem* dergisinde bir nekroloji kaleme almıştım: sayı 4, s. 327-329. En son kaleme aldığı araştırmasında, az işlenen bir konunun aydınlanmasını sağlamıştır. S. Soucek, "Harant's *putowānj* and 'Āli's *Halat al-Qāhira*", s. 263-268. Gönül Alpay Tekin, "The Seyfelmülük-Bedülcemâl Story and its Ancient Near Eastern Origin", s. 269-278. Şinasi Tekin, "XIV üncü Yüzyıla Ait Bir *İlm-i Hâl*: Risâletü'l-İslâm", s. 279-292. Talat Tekin, "Turkic *ıtı*, Chuvash *sal* and Mongolian Sidun", s. 293-297. Dimitri Theodoridis, "König aplamises und die kumanen in der wiener version des Alexanderromans", s. 299-306. Edward Trşarski, "Ein literarisches porträt des türken, von Mikolaj rej (16. Jh.) dargestellt", s. 307-313. Michael Ursinus, "Osmanische zeitungsmeldungen über eine gesandtschaft aus kokand an die Hohe Pforte, 1864-66", s. 315-322. Michael Winter, "The Revolt of İbrahim Pasha, Governor of Baghdad, 1056/1646-1057/1648", s. 323-328.

Görülüyor ki Türk Dili, Tarihi, Edebiyatı, Fikir hareketleri, Tiyatrosu, Diplomatika (belgebilim)ı üzerinde çalışanlar böyle müstesna kişinin mutlu bir yıldönümünde yetkili olduğu alanlarda yararlı çalışmalar meydana getirmişler ve kendileri kadar dergiyi de bilim dünyasında seçkin bir yere ulaştırmayı başarmışlardır.⁴ Sayın Profesör Andrea Tietze, derginin başına geldikten sonra Türk Dünyası ile ilgili çalışmaların sayısında büyük bir çoğalma meydana geldikten sonra bir de Türk Âlemi için bir kaynakçanın düzenli çıkması sağlanmıştır. Böyle bir cesareti üstlenmek, kişi kadar müessese için de büyük bir rizikodur. Bunu da başaracak elbette Türk Dünyası ile geleneksel bağları bulunan bir ülkedir ki Avusturya böyle bir geleneği barındırmakla hem kendi kültür birikiminde hem dünya tarihinde özel yerini korumaktadır. Busbeque, Meinski, Hammer gibi her biri Türk Âlemi ve Osmanlı Devri Türk Tarih ve Kültürü üzerinde araştırmaları ile örnek sayılan kişileri yetiştiren bu ülkenin şimdi bu geleneği sürdüren bilim adamlarının yetişmesini sağlaması, ancak içinde yaşayanların tadacakları bir asırdede kültür uzantısıdır. Andrea Tietze⁵ de bu geleneğin en değerli kişileri arasında zaten eserleri ile hak ettiği yeri çoktan sağlamıştı. Şimdi böyle güzel bir eser ile süslenmesi kendisi kadar bu ülkeyi de takdir edenlerin mutlu olmasını temin etmiştir.

PROF. DR. MAHMUT H. ŞAKIROĞLU

⁴ İlim âleminde ZDMG rumuzu ile tanınan bu sürekli yayının, muhtelif zamanlarda Türk Dünyası üzerine değerli makaleler kazandırılmasını sağladığını bilmekteyiz. Bunların neler olduğunu *Index Islamicus* sayfalarında görmektediriz. Eski sayıları bir tpkıbasım ile tekrar araştırmacılara sunulmuştur.

⁵ Müellif hakkında daha önce ülkemizde bir yayın yapılmış idi: İ. Ortaylı, "Yaşayan Türkologlar 2. A.T.", *Tarih ve Toplum*, cilt 3, s. 116-117. Ayrıca müellifden bir makale çevirisi ve *Lingua Franca* adlı eserden alınma Korsan kelimesi örnek olarak gösterilmiştir. Bunların da bibliografyasına girmesini beklerdik. Ayrıca eserleri hakkında yapılmış bir kısım mühim tanıtma yazıları katılabilir.

